

МІСЦЕ РІШЕНЬ СПІЛЬНИХ ОРГАНІВ, ЗАПРОВАДЖЕНИХ МІЖНАРОДНИМИ ДОГОВОРАМИ, У ПРАВІ УКРАЇНИ

Україна є активним суб'єктом міжнародного права і учасником великої кількості міжнародних договорів. Низкою міжнародних договорів України, як багатосторонніх, так і двосторонніх, запроваджується система спільних органів, діяльність яких спрямована на забезпечення нагляду за виконанням положень відповідних договорів, вирішення спорів між учасниками, прийняття рішень задля реалізації завдань та цілей, визначених сторонами. У переважній більшості випадків такі рішення мають рекомендаційний для учасників характер, охоплюються поняттям «м'якого права», і, по суті, є політичними домовленостями. Зокрема, згідно зі ст. ст. 85, 92, 96 Угоди про партнерство і співробітництво між Україною, Європейськими співтовариствами та їх державами-членами 1994 р. спільні органи – Рада з питань співробітництва та Комітет з парламентського співробітництва – можуть ухвалювати лише рекомендаційні нормативні акти. Статутом Ради Європи 1949 р. визначено, що Комітет Міністрів та Консультативна (Парламентська) Асамблея можуть приймати обов'язкові до виконання рішення з усіх питань, що стосуються внутрішньої організації та процедур Ради Європи (ст. 16). Однак щодо держав-учасниць рішення цих органів мають лише рекомендаційний характер (ст. 20, 22). Не зважаючи на те, що рекомендаційні акти спільних органів не породжують прямих юридичних обов'язків, тим не менше на практиці вони здійснюють значний політичний вплив на поведінку держав-учасниць.

Разом із тим деякими міжнародними договорами за участі України передбачено функціонування спільних органів, що можуть приймати юридично обов'язкові для сторін нормативні акти. Так, проектом Угоди про асоціацію між Україною, Європейським Союзом та його державами-членами, парафований 2012 р., визначено, що Рада асоціації та в порядку делегування Комітет асоціації можуть приймати юридично обов'язкові рішення (ч. 1 ст. 463, ч. 2 ст. 465 Угоди про асоціацію). З огляду на юридично обов'язковий характер таких актів вони можуть мати значний вплив у правопорядку держави і породжувати юридичні наслідки. Відповідно досить важливим завданням є визначення місця юридично-обов'язкових рішень спільних органів, що функціонують на підставі міжнародних договорів, у національному праві України.

Статтею 9 Конституції України визначено, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства. Укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції, можливе лише після внесення до неї відповідних змін. Отже, Основним законом встановлено співвідношення лише між Конституцією України та міжнародними договорами. Законом «Про міжнародні договори України» 2004 р. додається, що чинні міжнародні договори застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства, і у разі колізії із «відповідним актом

законодавства України» застосовуються правила міжнародного договору (ст. 19). Отже, вказаними законами встановлено співвідношення тільки одного з джерел міжнародного права, міжнародних договорів (а точніше одного з їх різновидів – міжнародних договорів, ратифікованих Верховною Радою України), з нормативно-правовими актами України. Тож невизначеним залишається питання про місце багатьох інших джерел міжнародного права у національному правопорядку, зокрема актів спільних органів, що засновуються міжнародними договорами, та актів органів міжнародних організацій, членом яких є Україна.

Це питання набуває значної актуальності у зв'язку із проголошеним євроінтеграційним курсом України. Укладання Угоди про асоціацію з ЄС потребує визначення місця юридично обов'язкових рішень, що ухвалюються Радою асоціації та в порядку делегування Комітетом асоціації, в системі національного законодавства. Подальший розвиток інтеграції України у Євросоюз обов'язково вимагатиме внесення відповідних положень до внутрішнього законодавства з метою створення передумови для дії вторинного законодавства ЄС у внутрішньому правопорядку країни.

Відзначимо, що деякі країни, обравши європейський вектор розвитку, ще до моменту вступу вносили зміни у своє законодавство та визначали статус актів спільних органів та навіть інших норм права ЄС у внутрішньому праві. Так, Хорватія, перебуваючи у статусі держави-кандидата на вступ, ще у 2009 р. доповнила свою Конституцію окремим розділом VIII, присвяченому Європейському Союзу. Зокрема, ст. 145 передбачено, що «усі правові акти та рішення інституцій ЄС, що підтримуються Республікою, повинні застосовуватися відповідно до *acquis communautaire* ЄС». Це означає, що Хорватія визначила для себе дію принципу верховенства права ЄС, складовою якого були рішення спільних органів за Угодою про асоціацію.

Отже, у контексті поставленої нами проблематики варто запропонувати власний підхід щодо визначення статусу таких джерел міжнародного права у внутрішньому праві України: місце юридично обов'язкових актів, прийнятих спільними органами, що запроваджуються міжнародними договорами, визначається місцем відповідних міжнародних договорів у системі національного законодавства, на основі яких вони приймаються. Однак така теза потребує відповідного законодавчого підтвердження і гарантування у національному праві України. Тож постає необхідність доповнення Закону «Про міжнародні договори України» 2004 р. положенням, що не лише чинні міжнародні договори, але й юридично обов'язкові рішення спільних органів, створених відповідно до таких договорів, підлягають застосуванню в разі колізії з актом законодавства України. При цьому для вирішення системних проблем співвідношення норм міжнародного та національного права України необхідним є прийняття закону про нормативно-правові акти, що визначить місце норм міжнародного права у вітчизняному правопорядку.